

© Editura EIKON

București, Calea Giulești nr. 333, sector 6,
cod poștal 060269, România

Difuzare / distribuție carte: tel/fax: 021 348 14 74
mobil: 0733 131 145, 0728 084 802
e-mail: difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: tel: 021 348 14 74
mobil: 0728 084 802, 0733 131 145
e-mail: contact@edituraeikon.ro
web: www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de Consiliul Național
al Cercetării Științifice din Învățământul Superior
(CNCSIS)

Descrierea CIP este disponibilă la Biblioteca Națională a
României

ISBN: 978-606-49-0144-6
Tehnoredactor: Sorina Radu

Editor: Valentin Ajder

Dan Iacob

RAMURA DE LILIAÇ

povestea unei iubiri în pârgul vieții

– ediția a doua, revăzută și adăugită –

Cuvânt de însoțire de Vianu Mureșan

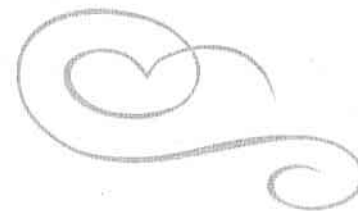
E I K O N

București, 2019

Cuprins

Două cești de cafea	11
Poetic locuiește omul pe acest pământ	57
Epilog	88
Cuvânt următor	119
Pojghița	179
Viața nu merită să fie trăită fără comentariul ei	181
Modelul romantic	275
Ce este un fiu al Domnului	275
Cât iubești, trăiești, în rest doar exiști	277
Osho, despre iubire	278
Maestrul sărutului	282

Iubirea este rugăciune, este realul, viața, adevărul. Poți vorbi despre iubire sau poți pricepe ce se spune despre iubire, doar în măsura în care ți-a fost hărăzit să fii locuit de ea. Dacă nu te-ai învrednicit de această divină locuire, te rog să nu deschizi cartea; în vreme ce pentru cei care iubesc ea poate fi ca aerul și ca apa, ca soarele și ca pâinea, pentru tine va fi doar o carte de cenușă. Dar cenușa păsării Phoenix nefiind și cenușa arderii tale, nu-ți poate mijloci învierea, iar o carte care nu năzuiește să moșească o înviere este o simplă grămadă cuvinte, un *chimval zângănitor*. Gândurile pe care le-am așternut pe hârtie în paginile următoare sunt suma întâlnirilor cu cărțile, dar mai ales cu oamenii. Nepriceperea mea literară te poate face să simți că personajele duc o existență spirituală demonstrativă, asemenea unei lecții predate prin discursuri și situații specifice unei școli inițiatice, că ele pornesc brusc dialoguri lungi, neprecedate de vreun avertisment în logica narațiunii, dându-ți sentimentul de inautenticitate. Te asigur însă că totul a izvorât din preaplinul inimii mele, al minții-inimă mai exact. Știu, trăirile noastre nu pot lua până la capăt forma cuvintelor, și totuși...

Două cești de cafea

Acum înțeleg clar că de mult timp eu mă îndrept spre tine și tu spre mine (...) Ca două păsări solitare zburând deasupra marilor preerii potrivit unor calcule cerești; în toți acești ani cât niște vieți întregi, noi am înaintat unul spre celălalt.

Robert J. Waller, *Podurile din Madison County*

Eram angajată de câteva zile, ca asistentă, la o casă de odihnă pentru persoane cu vârstă înaintată, pe malul unui lac de munte moldav. Nu era primul meu loc de muncă, dar acum, la atâția ani de la Revoluția din decembrie 1989, într-o Românie aflată în eternă tranziție, niciun loc de muncă nu e de lepădat. Sinceră să fiu, nu-mi plac bătrânii, dar nu am avut de ales. Sunt singură și mă întrețin doar din banii pe care-i câștig. Așa că am acceptat postul...

Avantajul este că pot rămâne peste noapte aici (casa de odihnă este la șaiszeci de kilometri de orașul în care locuiesc), gratis, că pot beneficia, gratis, de hrană, până vineri, când mă întorc acasă. De obicei petrec un sfârșit de săptămână

Reincendiar, cu băutură, mâncare și sex, iar luna mă întorc, spășită, pe Tărâmul Bătrâneții cu Moarte, cum îmi place să numesc, mai în glumă mai în serios, acest loc. Expresia *Casa de odihnă* e un eufemism, cred că v-ați dat seama. Este vorba de un azil de bătrâni, dar urăsc să pronunț cuvântul azil, așa cum urăsc gândul că voi ajunge, într-o bună zi, să pășesc pragul unui astfel de așezământ, pentru a aștepta să mor. Cumplit!

Bătrânii, oricât de decrepiți ar fi, știu că aceasta este ultima lor stație, că vor muri în acest loc; de aceea este și atâta liniște aici: mesele, tratamentul, micile programe distractive, câte o excursie pe la mănăstirile din zonă (pentru cine mai are puterea și credința să participe la ele), apoi vestea că ocupantul uneia sau alteia din camere a trecut dincolo, programele TV, filmele, cărțile de la bibliotecă, apoi vestea că ocupantul uneia sau alteia din camere...

N-am văzut de mult atâta cantitate de resemnare adunată la un loc.

Sunt vreo cincizeci de oameni, femei și bărbați, care-și așteaptă sfârșitul pe malul lacului moldav. Ceea ce mi s-a părut ciudat, de la început, a fost că bătrânii aceștia nu mai comunică între ei, dar nici cu personalul medical sau administrativ. Fiecare pare că s-a retras înlăuntrul lui, umplându-și timpul cu preocupări secrete, dincolo de ochii vreunui curios. După o viață de muncă și, de cele mai multe ori, de chin, și-au câștigat privilegiul de a nu mai da seamă nimănui de curgerea zilelor și nopților lor. Pensiile pe care le au, sau sumele primite de la copii ori nepoți, acoperă toate cheltuielile, așa că singura lor problemă este lupta cu timpul, nevoia de a-și prelungi, indefinit, viața.

Pentru ce? Pentru încă un răsărit, pentru încă un apus, pentru încă o cană cu lapte cald, pentru încă un episod din serialul tv preferat, ... pentru... pentru...

Nu pot înțelege toate acestea și nici nu-mi bat capul cu ele. Oricum, ei sunt cu un picior dincolo (cel

mai „tânăr“ locatar are șaptezeci și cinci de ani), iar lumea lor nu mă interesează, așa cum nici pe ei nu-i interesează lumea mea; le fac injecții, le dau pastilele și atât... Lor nu le pasă că vreau, ca oricare femeie trecută de treizeci de ani, să cunosc pe cineva care să mă ceară în căsătorie, să mă iubească, să mă alinte, să mă întrebe ce mai fac, că vreau să am copii, să fiu sănătoasă, fericită și să ies din cotitura weekendurilor copleșite de băutură, mâncare și sex. Dar cine sunt eu, ca să vreau toate acestea?

Acum, când scriu aceste rânduri, știu cine sunt, dar atunci, în primele săptămâni după angajare, nu știam. Știu cine sunt pentru că am avut șansa să cunosc, aici, o femeie care *mi-a dat drumul*. Da, *mi-a dat drumul*! O să înțelegeți mai târziu despre ce vorbesc...

Dacă mi-ar fi spus cineva la angajare că acest loc îmi va schimba viața cu 180 de grade, mai bine zis, că aici voi cunoaște un om care-mi va schimba viața, n-aș fi crezut. Dar lucrurile nemaipomenite, miraculoase, se întâmplă în viețile noastre tocmai în momentul în care am renunțat să le așteptăm, când am ajuns să luăm succesiunea de zile și nopți așa cum vine, zi după zi, noapte după noapte, fără a ne întreba ce sens au toate acestea, care este motivul pentru care ne smulgem din pat în fiecare dimineață. Pentru mine, motivul era simplu: facturile ce se adunau lună de lună, hainele ce trebuiau spălate, mâncarea, curățenia și, nu în ultimul rând, curiozitatea de a vedea ce se mai întâmplă în lumea largă. Iar într-o bună zi chiar s-a întâmplat; s-a întâmplat întâlnirea care mi-a schimbat viața, întâlnirea în urma căreia am aflat că există multe comori, dar că cea mai mare dintre ele este iubirea și că este mai bine să trăiești într-un cort, pe malul unui lac, cunoscând dragostea, decât într-un palat, de unul singur.

După atâția ani, când viața mea are un sens, nu pot să nu mă întreb: Există întâmplare, sau doar necesitate? Există destin, sau ne construim singuri viața, în timp ce ne

Rezultă pentru capul de totți pereții? Trebuie să devenim, cu orice preț, oameni ai faptei, sau trebuie să așteptăm ca lucrurile să se facă, să se lămurească ele însele, ca și cum le-ar limpezi o divină mână?

Acum știu: lucrurile au un fel al lor de a se lămuri, iar această lămurire vine doar *la plinirea vremii*; acum știu că tot ce se întâmplă în viață ține de conturarea unui desen cu care am venit pe lume, un desen ascuns, o virtualitate, o prescriere, pe care-l purtăm în adâncul ființei noastre, un desen despre care aflăm, dacă ne este dat, la sfârșitul vieții, dar pe care reușim să-l vedem, deplin, abia după ce trecem pragul acestei lumi. Căci, așa cum ne învață Apostolul Pavel în *Epistola I către Corinteni*, *acum vedem ca prin oglindă, în ghicitură, iar atunci, față către față; acum cunosc în parte, dar atunci voi cunoaște pe deplin, precum am fost cunoscut. Și acum, concluzionează el, rămân acestea trei: credința, nădejdea și dragostea. Iar mai mare dintre acestea este dragostea.*

Da, mai mare decât toate este dragostea. Acum știu, dar în acea dimineață de mai când mă plimbam cu gândurile mele pe malul lacului, în bătaia vântului, cu mâinile afundate în buzunarele halatului alb, nu știam. Viața mea de până atunci mă îndemna să cred că succesul, inspirația, pacea, dragostea, creativitatea, înțelepciunea, fericirea, Dumnezeu sunt în altă parte decât în mine însămi. Acum știu că eram un simplu cerșetor pe o plajă de aur și că plaja de aur era înlăuntrul meu...

Primăvara dă acestui loc dintre munți o pecete aparte, iar la un moment dat în peregrinările mele am descoperit, pe pontonul pe care sunt așezate câteva mese și scaune, o femeie cu părul alb și ochi negri, pătrunzători, care bea cafeaua dintr-o ceașcă având imprimat pe ea celebrul tablou al lui Klimt, *Sărutul*. Pe mica măsuță odihnesc două cești, pictura regăsindu-se pe farfurioare dar și pe un suport de ochelari, din tablă, transformat, aveam să află mai târziu, în zaharniță.

Terminând de sorbit cafeaua din prima ceașcă, femeia se mută pe celălalt scaun; după ce oftează discret, începe să soarbă și licoarea din a doua ceașcă, în timp ce-și odihnește privirea pe verdele pădurii. Soarele dimineții, urcând pe cer, luminează din ce în ce mai mult lacul străpuns de siluetele copacilor surprinși de acumularea de apă în urma unei alunecări de teren ce a oprit cu ani în urmă curgerea râului, iar vântul primăvăratec aduce pe ponton mireasma florilor de liliac.

Din difuzorul unui mic CD-player, așezat pe masă, răzbat arii dintr-o operă pe care n-o recunosc. Femeia este apărută de răcoarea dimineții de un șal de culoare maron pe care, la răstimpuri, îl strânge în jurul umerilor. Părul alb e presărat cu fire negre ce amintesc de culoarea lui din anii tineri, iar ochii sunt ajutați să vadă de o pereche de ochelari cu rame în forma ochilor de pisică, având lentile progresive ce-și schimbă culoarea în bătaia razelor de soare reflectate de luciul apei tremurânde.

Peste lac, pe care norii au urzit o pânză fină / Ruptă de mișcări de valuri, ca de bulgări de lumină.

Pe degete nu se vede niciun inel, iar urechile sunt împodobite cu o pereche de cercei simpli. Femeia aceasta nu seamănă cu niciun bătrân din cei retrași pe malul lacului; ființa ei aproape străvezie emană o lumină stranie, un amestec de pace interioară și înțelepciune pe care nu l-am mai simțit venind de la niciun om întâlnit până acum. De aceea am și amânat să intru în vorbă cu ea; simțeam că nu eram pregătită pentru o astfel de întâlnire, dar în acea dimineață ceva de dincolo de rațiune și de simțire, de dincolo de bine și de rău, cum ar spune Nietzsche, m-a determinat să fac primul pas. Eram obosită după un alt weekend prelungit cu mâncare, băutură și sex, și simțeam prin toți porii ființei că viața nu este decât uzură și istovire și că moartea ne pândește la fiecare colț de stradă. Pe de altă parte, simțeam că tot ceea ce nu se consumă, tot ceea ce nu

Respira în iureșul vieții spre a arde, putrezește, și că arta de a trăi este un echilibru fragil între fascinația acestei arderi care sfârșește prin a te ucide și oroarea de putreziciune. Bătrânii din această casă de odihnă nu mai simțeau de mult fascinația acestei arderi, mulțumindu-se să asiste, neputincioși, la tragicul spectacol al putreziciunii ce le invadea, pas cu pas, ființa. Dar această femeie era altfel; privind-o, simțeai că înlăuntrul ei ard flăcări și că, dincolo de fragilitatea trupului trecut de șaptezeci și cinci de ani, se ascunde o forță în stare să mute munții din loc.

– Bună dimineața, spun apropiindu-mă de ponton.

– Bună dimineața, răspunde femeia, trezită parcă dintr-un vis.

– Pot să stau puțin cu dumneavoastră? Întreb arătând cu privirea cel de-al doilea scaun de la masă.

– Te rog, îmi răspunde, învăluindu-mă cu un surâs larg, ce emană o *eternă tristețe sacră*, cum ar spune Dostoievski.

Mă așez privind, pe rând, ceașca goală din fața mea, tabloul imprimat pe ea, apoi cealaltă ceașcă și suportul de ochelari.

– E un celebru tablou de Klimt, nu? Gustav Klimt, *Sărutul*.

– Da, *Sărutul*. Știai că pictura îl reprezintă pe el și pe femeia pe care a iubit-o, Emilie Flöge?

– Nu, nu știam.

– Da, Klimt a decorat salonul de modă al familiei Flöge – în vremurile bune acolo lucrau peste optzeci de croitorese –, iar cu *Sărutul* a atins apogeul epocii sale aurii. Aproape în fiecare vară, pictorul acesta își petrece zilele pe malul unui lac din Austria Superioară, împreună cu Emilie Flöge. La un moment dat a venit și în România spre a picta la Castelul Peleş. Am locuit ani buni tot pe malul unui lac, dar după ce el n-a mai fost am simțit nevoia să vin aici.

– Care el, soțul dumneavoastră? insist eu.

– Nu știu de ce m-am apucat să-ți povestesc toate astea, așa, deodată. Abia dacă ne știm din vedere. Ești nouă pe aici, nu?

– Da, sunt nou venită. Dumneavoastră sunteți aici de mai mult timp?

– De câțiva ani, răspunde femeia privind undele lacului.

– Cred că ați început să-mi vorbiți despre el, prietenul dumneavoastră, din cauza primăverii, a mirosului de flori de liliac, sau poate din cauza *Sărutului*.

– Da, *Sărutul*... Știi ce e ciudat? Klimt a murit pe șase februarie 1918, la cincizeci și cinci de ani, iar Klimt al meu a murit tot în februarie, la aproape optzeci de ani, exact în ziua în care se născuse – ziua îndrăgostiților. Era cu nouă ani mai mare decât mine.

– Klimt al dumneavoastră? Nu înțeleg!

– Da, Klimt al meu, spuse femeia cu un tremur în glas. Îl numesc așa, fără cea mai mică umbră a instinctului posesiunii, doar spre a-l putea deosebi de celălalt Klimt. Înțelegi?

– Încerc...

– Într-un târziu de toamnă, după ce s-a întors dintr-o călătorie la Viena, mi-a adus serviciul de cafea și suportul de ochelari pe care, în timp, l-am transformat în... zaharniță; nu purtam ochelari pe atunci... Ne cunoscusem în urmă cu câteva luni la o întâlnire a scriitorilor prilejuită de aniversarea lui Bacovia. Abia dacă vorbisem de câteva ori și, de aceea, am rămas surprinsă când am primit darul. Aveam să înțeleg, mai târziu, că adevăratul dar era el. Și cum unele magazine din țară vindeau obiecte ce aveau imprimate pe ele *Sărutul*, în timp, micul meu apartament a devenit un... muzeu Klimt. Tablouri, tăvi, căni de ceai, umbrele, poșete, toate imprimate cu aceeași imagine: *Sărutul*. Înainte să vin aici le-am oferit, oprindu-mi doar obiecte pe care le vezi pe masă.

Stăteam, pironită de scaun, sub vraja cuvintelor ei. Nu mai auzisem pe nimeni vorbind așa; cuvintele curgeau firesc,

Respectiv, menea unci ape cline, învâluindu-mă într-o liniște din adâncuri, o liniște de al cărei izvor mă apropiam pentru prima dată în scurta și zgomotoasa mea viață.

– Ați păstrat serviciul din care ați băut cafeaua împreună, nu-i așa?

– Da, ai ghicit. Nici nu era greu...

– Ați fost mulți ani unul al celuilalt?

– La început ne vedeam rar; locuiam în orașe diferite, eram prinși în iureșul profesiilor, al carierelor, dar am avut și răstimpuri de răgaz. După ce soția lui a murit, la șapte ani după ce ne cunoscusem, el a cumpărat o casuță pe malul unui lac. Se pensionase anticipat și de câte ori puteam îl vizitam acolo, mai ales la sfârșit de săptămână. Apoi, după ce am ieșit și eu la pensie, ne-am mutat împreună... au fost cei mai frumoși ani din viața mea, din viața noastră. Orice lac are la rădăcina lui un izvor, iar izvorul este, după cum ne spune Paul Fort, marele poet francez al cărui nume rămâne legat de simbolism, *Cuvântul ce se face apă*. Și nu putem să ne gândim la un lac, fără a ne gândi și la vânt; așa cum spunea un poet breton *Există cineva / În vânt...* Acum, când el nu mai este, fizic, lângă mine, îl regăsesc peste tot: în tremurul apei, în vânt, în dansul flăcărilor. Și pentru mine există, acum, cineva în vânt... el... Până la urmă, tot ce poți lăsa moștenire după ce dispari, fizic, de pe acest pământ, este ceea ce ai iubit. *Cântul LXXXI* din *Cânturile de la Pisa* scrise de Ezra Pound sună așa:

Tot ce iubesti adânc rămâne

Restul e zgură.

Tot ce iubesti adânc nu-ți va fi smuls

Tot ce iubesti adânc e moștenirea ta adevărată.

A cărei lume este oare-a ta, a lor

sau a nimănui?

Întâi văzuta și, astfel, tangibila Câmpie Elizee

*Se arată, chiar de era în plin infern,
Tot ce iubesti adânc e moștenirea ta adevărată,
Tot ce iubesti adânc nu-ți va fi smuls.*

Versurile acestea au fost traduse de Monica Pillat, fiica lui Dinu și Nelli Pillat, cei doi mari îndrăgostiți de la jumătatea secolului trecut. Ai auzit de ei, draga mea?

– Nu, de unde să aud?

– Ei bine, între Nelli și Dinu s-a urzit o iubire care avea să dăinuiască în timp, mai ales după moartea lui. Dinu, scriitor, critic și istoric literar, asistent al lui George Călinescu, provenea dintr-o familie rafinată, de mari boieri; era fiul poetului Ion Pillat și a fost arestat în anul 1959, în celebrul *proces Noica-Pillat*. După ce a trecut prin penitenciarele de la Jilava și Gherla, unde a rezistat grație credinței religioase, fiind eliberat în anul 1964, a murit la doar cincizeci și patru de ani, în 1975, din cauza unei tuberculoze pulmonare care-i măcinase plămânii. Pe Cornelia (Nelli) Filipescu o cunoscuse în anul 1941, pe vremea când erau studenți la Facultatea de Litere și Filozofie din București. Nelli i-a supraviețuit treizeci de ani, încercând, în tot acest timp, *să-l nască din nou*, din iubirea ei. În anul 1946, el îi scria: *Între noi doi, un sfârșit nu va putea aduce nici măcar moartea cea adevărată, fiindcă după moartea de aici ne așteaptă altă viață*. Iar Nelli îi scria Monicăi, fiica ei, în anul 1983: *Toată viața, încă de când l-am cunoscut, am vrut să-l nasc pe Dinu din nou*.

Eu nu cer vieții altceva, afirma Nelli în anul 1943, *decât să mă lase să stau lângă tine*. Iubirea lor a fost umbrită de anii de detenție ai lui Dinu și devastată de război, de moartea celor dragi. Paradoxal, după moartea lui iubirea lor n-a încetat să crească, să evolueze: *te voi aștepta, îi spunea ea, până când vom putea fi împreună în fiecare clipă*. În ultimii ani din viața pământescă Nelli ajunsese să aibă chipul transfigurat